

BIZimpact – Izobrazba u osam zakonskih područja

Seminar 2 – Zaštita okoliša

Procjena utjecaja na okoliš (EIA & SEA)

Ognjen Škunca
Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP)
ognjen.skunca@undp.org

Zagreb, 14.02.2008.

BIZimpact – Izobrazba u osam zakonskih područja

Procjena utjecaja na okoliš: osnovni pojmovi

- PROCJENA UTJECAJA NA OKOLIŠ je **procedura** koja **osigurava** da su okolišne implikacije odluka **uzete u obzir prije** njihovog donošenja (prije davanja dozvole / usvajanja / ...)
- Procedura / proces uključuje:
 - analizu vjerojatnih utjecaja / učinaka na okoliš (identifikacija / predikcija, opis, ocjena, prijedlog alternativa, prijedlog mjera ublažavanja, program praćenja i upravljanja tijekom i nakon zahvata);
 - dokumentiranje analize / ocjene u izvješću (SUO);
 - konzultiranje javnosti (idealno u svim fazama procesa);
 - uzimanje u obzir i izvješća i komentara kod donošenja odluke (nastaviti / odustati);
 - Informiranje javnosti o odluci.
- Kad se primjenjuje na pojedini dobro definirani projekt (ma kako velik bio) govorimo o PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ (EIA).
- Kad se procjenjuje utjecaj na okoliš planova, programa, politika, govorimo o STRATEŠKOJ PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ (SEA).

BIZimpact – Izobrazba u osam zakonskih područja

Komplementarnost SEA / EIA

- Osnovni poticaji za pojavu SEA-e:
 - Imperativ održivog razvoja zahtjeva da se analizira (i okolišna) “održivost” svih planova / princip integriranja brige za okoliš u sve sektore ...
 - Utvrđeni nedostaci EIA-e (kumulativnost efekata i atomiziranost odluka koja daje nepredvidljive ishode ...)
- **SEA je procjena utjecaja u ranijoj fazi planiranja**, dok je još “otvoreno” više opcija, te gledajući širu sliku u kojoj se prirodnije vidi kumulativnost pojedinih zahvata;
 - U odnosu na EIA: više proaktivna, više fleksibilna, fokusirana na cilj i okvirne implikacije a ne toliko na pojedine konkretne utjecaje, jer ih u toj fazi nije moguće odrediti; HIJERARHIJSKI postavlja OKVIR u kojem je i EIA i efikasnija i efektivnija.
- PRIMJER: EIA za jedno golf igralište, ali SEA za plan razvoja golfa u regiji, gdje treba odrediti maksimalne ukupne prihvatne kapacitete, te dati neke generalne smjernice i kriterije prihvatljivosti za svaki pojedini zahvat ...slično za vjetroelektrane i dr ...
- Značajno za MSP! ... jer one su često “ispod pragova” za pokretanje EIA procedura
 - iako se možda čini bolje “provući se”, dugoročno je bolje imati “uredni” i održivi poslovni okvir

BIZimpact – Izobrazba u osam zakonskih područja

EU EIA legislativa

- EU EIA direktiva donesena 1985 (85/337/EEC), s amandmanom iz 1997 (97/11/EC), te direktivom kojom se “potvrđuje” Aarhus konvencija (2003/35/EC) .
- Direktiva određuje:
 - **KATEGORIJE ZAHVATA / PROJEKATA** koji moraju proći proceduru: Annex I – obavezni EIA; Annex II – screening & scoping
 - **PROCEDURU**: Važni i najviše raspravljani dijelovi su: 1) **konzultiranje i informiranje javnosti**, dovoljno prije donošenja odluke, te nakon donošenja odluke, o argumentima na kojima se odluka temelji; 2) **činjenica da odluku donosi “competent authority”**, uzimajući u obzir (između ostaloga) i izviješće i komentare javnosti.
 - **SADRŽAJ IZVIJEŠĆA**: 1) Opis veličine i dizajna projekta, opis lokacije zahvata; 2) opis mjera kojima se namjerava izbjeći, smanjiti i popraviti značajne negativne učinke; 3) **podatke potrebne da bi se identificiralo i ocijenilo** najznačajnije utjecaje od zahvata na okoliš; 4) **skicu glavnih alternativa** koje je investitor razmatrao i razloge za odabranu alternativu, s obzirom na njen utjecaj na okoliš; 5) **netehnički sažetak** svega navedenoga.
- Novost Direktive 2003/35/EC: zahtijeva uključenost javnosti od samog početka procesa ..., te pravo na osporavanje odluke pred sudom ...

BIZimpact – Izobrazba u osam zakonskih područja

EU SEA legislativa

- EU SEA direktiva (2001/42/EC) donesena je 2001
- SEA-u moraju proći svi planovi za sektore
 - poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, energetike, industrije, prometa, gospodarenja otpadom, gospodarenja vodama, telekomunikacija, turizma, prostornog planiranja, **te** koji definiraju okvir za odobravanje projekata iz Aneksa I i II EIA direktive, odnosno koji zahtijevaju procjenu prema direktivi o staništima (92/43/EEC)
 - kao i u EIA, predviđen je screening i scoping!
- Novija generacija od EIA ⇒ već sama direktiva eksplicitno sugerira sudjelovanje javnosti i u pripremi izvješća, a ne tek očitovanje o izvješću
...
- Eksplicitno naglašava i monitoring s ciljem ranog uočavanja predviđenih implikacija / posljedica!

BIZimpact – Izobrazba u osam zakonskih područja

Repetitorij razloga za sudjelovanje javnosti

- **Zdrav i očuvan okoliš - osnovno ljudsko pravo (garantirano i Ustavom) >> pravo suodlučivanja u pitanjima o okolišu**
- **ALI, sudjelovanje građana u PUO zahvata KORISNO I DRUGIM SUDIONICIMA:**
 - Poduzetnici: mogućnost da unaprijede projekt na osnovu korisnih dodatnih informacija (*“kartu čitaj, seljaka pitaj”*); javna potpora umjesto opstrukcije; ...
 - Uprava: veća transparentnost podiže povjerenje u upravu; s pravom odlučivanja dijeli se i odgovornost; veća vjerojatnost projekta koji će biti prepoznat kao društveno koristan; ...
- **NAŽALOST, u “realnom svijetu”, mogućnosti često neiskorištene jer:**
 - **Nedostaju interesi “ZA”**
 - građani imaju važnije prioritete, pa nemaju vremena i interesa; poduzetnicima se žuri; upravi je to dodatni posao;
 - **često postoje direktni parcijalni interesi “PROTIV”**
 - često je kratkoročno lukrativno poslovati preko ruba prihvatljivog, i uz malo zanemarivanja dobrobiti baš svih i svakog; puno “koristi” malom broju, ako veliki broj “istrpi” malo štete.

BIZimpact – Izobrazba u osam zakonskih područja

Najčešće primjedbe (javnosti) na postojeću praksu

- Učinkovitost obavješćivanja / informiranja javnosti o procesu nezadovoljavajuća je: 1 “nevidljiva” obavijest u novinama “ispunjavanje je zakonske forme” a ne stvarna namjera da se uključi javnost; Obavješćivanje mora biti aktivnije i direktnije.
- Trajanje javnog uvida je prekratko, posebno u kombinaciji sa neučinkovitim obavješćivanjem zbog kojeg se relativno kasno i dozna za javni uvid – putem neformalnih komunikacijskih mreža u društvu, ukoliko se radi o kontroverznom projektu “o kojem se govori”
- Iako se garantira pravo na pristup informacijama, informacije treba učiniti dostupnijima (i bez previše formalnih procedura – npr. na WEB, slobodno za *download*)
- Komentari i argumenti javnosti se samo formalno odgovaraju i (pre)lako ignoriraju – javno mišljenje i preferencije imaju premalu “težinu” kod donošenja odluka
- Javnost sumnjičava prema nepristranosti stručnjaka – izrađivača studije (podspješeno činjenicom da često i među stručnjacima postoje neslaganja)
- Sam javni uvid i rasprava nedovoljno su sredstvo uključivanja javnosti – javnost treba biti uključena ranije, potpunije, aktivnije, partnerskije, ...

BIZimpact – Izobrazba u osam zakonskih područja

Dio nezadovoljstva PUO-om i njegovim ishodom, izvan je njegovih ingerencija

- **Predviđanje** utjecaja u sferi je znanosti, NO **ocjena** prihvatljivosti utjecaja “nije matematika” (vrlo ovisnim o kontekstu, “duhu vremena”, **sustavu vrijednosti**, ...)
- Dio utjecaja nije moguće precizno i sa sigurnošću predvidjeti, a **ne postoji “jedan način” na koji se primjenjuje princip predostrožnosti**
- Iako je jedan od razloga za sudjelovanje javnosti upravo “dopunjavanje znanstvenih informacija, vrijednosnim sudovima, preferencijama, i sl.”, **sustavi vrijednosti i interesi variraju unutar zajednice, dobiti i troškovi od zahvata nikad nisu ravnomjerno raspoređeni preko cijele zajednice** ⇒ **Rijetko kad svi mogu biti “jednako sretni i zadovoljni” donesenom odlukom.**
- U demokraciji, pravo većine ograničeno je jedino osnovnim ljudskim pravima pojedinca (između ostalog i na zdrav okoliš), no čest je slučaj da štete od zahvata objektivno ne spadaju u ovu kategoriju, a i dalje narušavaju interese nekog dijela zajednice. U tom slučaju, oni ostaju nezadovoljna manjina. (Primjer: uzgajalište tuna, različit interes lokalnog stanovništva kojem je to zaposlenje i vlasnika vikendica ...)
- >> Učinkovitost EIA ovisi i o kontekstu koji se postupno uspostavlja drugim mjerama ZO (edukacija, uspostava atmosfere suradnje i povjerenja, osvještavanje, transparentnost, ...)

BIZimpact – Izobrazba u osam zakonskih područja

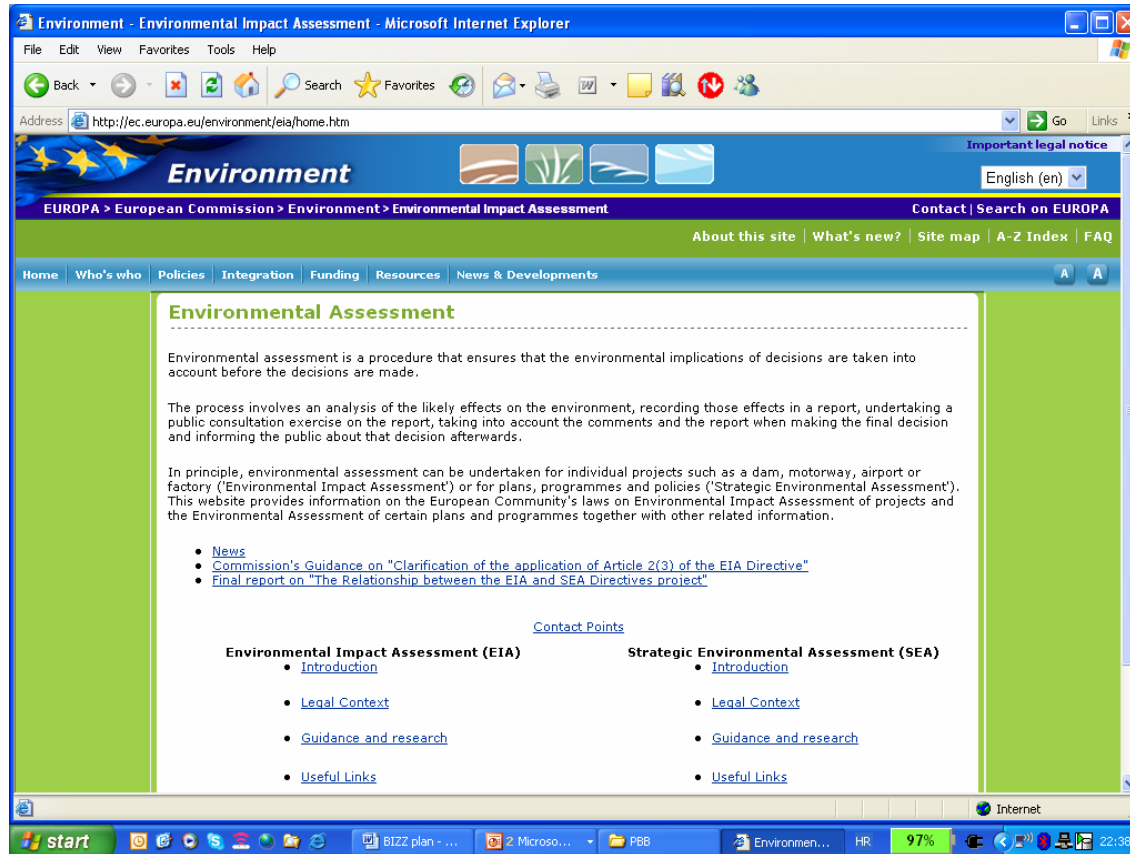
Širi planersko upravljački konteksta EIA / SEA ...

- Odluka se ne donosi samo prema jednom – OKOLIŠNOM – kriteriju. Štoviše, donedavno se on posve zanemarivao u odnosu na druge ... (profit, radna mjesta, standard usluga, ...)
- Zahvat se ne odbacuje jer ima utjecaj na okoliš – sve ima utjecaj na okoliš – već se ocjenjuje prihvatljivost tog utjecaja, u kontekstu postojećih alternativa
- NIMBY i BANANA simptomi ...
- Donositelj odluke treba INTEGRALNO “izvagati” gospodarske, socijalne, okolišne, geopolitičke, ... aspekte odluke; u danim okolnostima gdje osim dugoročne postoji i “kratkoročna održivost”
- → alati kojim se služi su: razne vrste višekriterijske analize i analize troškova i koristi.
- Međutim, važno uočiti da upravo okoliš sve više postaje faktor proizvodnje kojem cijena raste! “*Kišobran košta 5 kuna, ali se voda pakuje u boce i prodaje ...*”
- ⇒ treba paziti da se ne odlučuje inercijom, već da se rečeni globalni trendovi uzimaju u obzir ⇔ kriterij okoliša ima sve veću “relativnu težinu”!

BIZimpact – Izobrazba u osam zakonskih područja

Za one koji
žele znati
više o EIA /
SEA ...

<http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm>

Procjena utjecaja na okoliš (EIA & SEA)

BIZimpact – Izobrazba u osam zakonskih područja

Zahvaljujem na pažnji

Pitanja?